

Květnové povstání českého lidu

W cs.wikipedia.org/wiki/Květnové_povstání_českého_lidu

Květnové povstání českého lidu

---

konflikt: Druhá světová válka

---

trvání: 1.–11. květen 1945

---

místo: Protektorát Čechy a Morava

výsledek:

---

strany

 Čeští povstalci
 Vlasovci
 Sovětský svaz

 Nacistické Německo

---

velitelé

 František Slunečko

 Ferdinand Schörner

---

ztráty

8–10 tisíc mrtvých^[1] (z toho cca 2900 v Praze)^[2] ~ 1000 v Praze

Květnové povstání českého lidu bylo ozbrojené povstání českého lidu proti německým okupantům během druhé světové války na území Česka, které proběhlo začátkem května 1945. Účastnilo se ho v Česku aktivně asi 130 000 osob, plus 14 000 partyzánů (značná část z nich byla ruské, ukrajinské a běloruské národnosti). Dalších 100 000 lidí pomáhalo v Praze stavět barikády.^[3]

České země byly územím, které Němci okupovali ze všech nejdéle.^[4] Domácí odboj se začal formovat prakticky ihned po invazi, počítalo se s brzkým povstáním proti okupantům, ale rychlý postup německých sil po vypuknutí války brzy ukázal nereálnost těchto plánů.^[4] V prvních letech války se odbojáři na území Protektorátu soustředili především na dodávání zpravodajských informací britské zpravodajské službě.^[4] Odboj byl podporován výsadkáři, kteří byli do Protektorátu posíláni jak ze Spojeného království, tak ze Sovětského svazu.^[5] Asi nejvýznamnějším projevem odporu byl atentát na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha, kteří spáchali českoslovenští výsadkáři vyslaní z Velké Británie.^[4]

Od roku 1944 pomýšlela československá exilová vláda v Londýně na přípravu ozbrojeného povstání na území Protektorátu. Výsadkáři měli zorganizovat podzemní armádu, které by se pak letecky dopravily zbraně. Většina výsadků, které byly takto vyslány, byla ale pozatýkána či neuspěla z jiného důvodu. Po potlačení Varšavského povstání si exilové ministerstvo národní obrany uvědomilo nemožnost zorganizování povstání touto cestou.^[5] V srpnu 1944 vypuklo povstání na sousedním Slovensku, německá vojska ho ale během dvou měsíců potlačila.^[6] Němci pak preventivně odebrali český policistům pušky a Vládní vojsko odsunuli do Itálie.^[6]

Přesto docházelo na českém území ke stále významnějším projevům partyzánské války a průnikům partyzánských skupin na území Protektorátu Čechy a Morava.^[5] V druhé polovině roku 1944 hrála stále významnější roli odbojová organizace Rada tří.^[6] Mezi významná partyzánská uskupení patřily zejména Partyzánská brigáda Jana Žižky z Trocnova, partyzánské oddíly Jermak, Miroslav Tyrš, Jan Kozina a Mistr Jan Hus.^[zdroj?]

Od podzimu 1944 se začala formovat odbojová organizace Česká národní rada (ČNR).^[7] Ta začala připravovat ozbrojené povstání proti Němcům.^[7] Nezávisle na nich připravovala povstání skupina kolem bývalých důstojníků Františka Slunečka, Karla Kutlvašra a Františka Bürgera. Obě skupiny o sobě až do vypuknutí povstání

nevěděly.^[8] Oběma skupinám také chyběli vojáci a výzbroj.^[9] Zbraně, radiostanice a další vojenský materiál, které partyzánům slibovala letecky dodat exilová vláda, dlouho nebyly doručeny.^[6] Také Sověti zprvu odmítali dodávat zbraně.^[10] Teprve od poloviny března začali Britové dodávat povstalcům zbraně, dodávky ale byly stíhány mnoha problémy. Do 5. května 1945 se jimi podařilo vyzbrojit jen asi 1600 mužů, což bylo pro povstání nedostatečné.^[10] 27. dubna dodal zbraně také Sovětský svaz, další dodávku poslal v průběhu povstání.^[8]

Další partyzánské skupiny začaly vznikat hlavně v březnu a dubnu 1945, kdy došlo k vyvrcholení partyzánského boje proti německým okupantům, přičemž zejména na území východní a západní Moravy (Valašsko a Vysočina) docházelo i k otevřené partyzánské válce.^[zdroj?] Byly stále častěji přepadávány německé kolony, byly vypouštěny pohonné hmoty z cisteren, vykojovány vlaky a výbuchy ničeny mosty. Například 10. dubna 1945 byla značně poškozena důležitá železniční trať Brno–Jihlava, která nebyla až do konce války opravena. Při této akci byl vyhozen do povětří německý vojenský transport, při čemž zahynulo nebo bylo zraněno téměř 200 vojenských a dalších osob.^[zdroj?] Kromě diverzních akcí na kolejích byly přepadávány nacistické posádky, muniční sklady, vojenské objekty, bylo přerušováno elektrické, telefonní a telegrafní vedení.^[zdroj?]

Koncem dubna 1945 již sovětská vojska ve dvou operacích – Ostravské a Bratislavsko-brněnské osvobodila část Moravy, což s pozdější zprávou o Hitlerově smrti završilo důvod pro otevřený odpor. Povstání začalo 1. května v Přerově, když se rozšířila mylná zpráva o kapitulaci Německa. Byla odzbrojována německá a maďarská vojska, moci se ujal Národní výbor. Povstání se téhož dne rozšířilo na Olomouc a okolní obce, avšak zde zasáhly jednotky SS. Povstalcům se však podařilo zastavit transport či likvidaci průmyslového zařízení a zásob, které chtěli Němci odvézt z Ostravska, Vsetínska a Zlínska. 2. května povstal Nymburk,

Poděbrady, Chlumeck nad Cidlinou a Úpice, dalšího dne Semily, Železný Brod, Turnov, Jilemnice, Stará a Nová Paka, Příbram, Beroun, Vizovice, 4. května Vsetín a Kladno, 5. května Louny, Jindřichův Hradec, Rokycany, Klatovy, Domažlice aj.^[11] Zhruba na tisíce místech byly zaznamenány protiokupační demonstrace, které spočívaly ve vyvěšování československých vlajek, odstraňování německých nápisů, ničení orientačních tabulek, manifestacích na oslavu osvobození, protestních akcích proti okupačním úřadům apod. Docházelo též ke stávkám ve fabrikách a k zabavování zbraní ze zbrojních závodů ve prospěch povstalců. K vyjednávání o převzetí moci došlo na více než 120 místech Protektorátu^[11]. V některých oblastech se povstání rozhořelo i díky činnosti partyzánských skupin, které stále ve větší míře vstupovaly do otevřeného boje. Např. ve Vsetíně zaútočila 4. května Partyzánská brigáda Jana Žižky z Trocnova na Němce, kteří začali provádět ve městě destrukční práce, jež musely být zastaveny. Město bylo po 4. hodině odpolední osvobozeno jednotkami 1. československého armádního sboru. Partyzánské skupiny hrály i velkou úlohu v Podkrkonoší i na jiných místech.

Podrobnější informace naleznete v článcích Pražské povstání, Prerovské povstání a Plzeňské povstání (1945).

Dne 5. května vypuklo povstání v hlavním městě Praze. Česká národní rada vydala prohlášení o konci Protektorátu a o převzetí vládní a výkonné moci. I zde probíhaly nejdříve demonstrace, které však brzy přešly do otevřeného odporu. Povstalci v Praze i na celém území Čech a Moravy se zmocňovali zbraní, obsazovali pošty, železnice a důležité silniční křižovatky. K odbojovým a partyzánským skupinám se přidávaly tisíce povstalců z řad českého obyvatelstva; bývalí vojáci, četnictvo, i osvobození sovětské zajatci pracující na otrockých pracích na území Protektorátu.

Rumunští vojáci a Češi, kteří zahynuli 5.–6. května v Kroměříži v boji proti Němcům

Okupantům bylo bráněno, aby uskutečnili odvoz strojů, zařízení, a dopravních prostředků do Německa, aby nedocházelo k ničení továren atd. (plán ARLZ – taktika spálené země). Povstalci znemožňovali plynulé zásobování fronty i organizovaný ústup Wehrmachtu.

Povstání, které vypuklo ve 37 městech a 240 obcích,^[12] dostalo na některých místech tvrdý protiúder – německá vojska začala obsazovat důležité komunikace, ulice, křižovatky, nádraží a pošty, byl vyhlášen výjimečný stav, okupanti zajímali a vraždili rukojmí, aby zastrašili české obyvatelstvo. Jejich cílem bylo nepřipustit, aby bylo vytvořeno souvislé povstalecké území. Přesto se povstalcům podařilo na sebe vázat značnou sílu německých vojsk, které nemohlo být použito na potlačení povstání v Praze. Venkov dodával Praze nejen potraviny, ale i zdravotnický materiál a lehké zbraně; byly zbudovávány zátarasy, vyhazovány mosty, aby byla wehrmachtu a jednotkám Waffen SS co nejvíce ztížena doprava. Odpor obyvatelstva pokračoval i na venkově, kde se neustále rozšiřoval. Na řadě míst došlo k otevřenému boji, jinde pouze k sabotážním akcím. Němci se stále ve větší míře uchýlovali k vraždám a masakrům českých obyvatel, které brali jako rukojmí nebo které popravovali pro výstrahu, a to nejen v Praze, ale prakticky na celém okupovaném území Čech a Moravy.^[13]

Mezitím postupovala do Československa od západu americká 3. armáda generála George Pattona. Už koncem dubna dostal Patton rozkaz zabezpečit československé hranice až po Rakousko.^[4] 4. května ve večerních hodinách zatelefonoval Pattonovi vrchní spojenecký velitel generál Dwight D. Eisenhower a dal mu svolení k dalšímu postupu do nitra Československa. Pattonova armáda, který čítala asi 540 000 vojáků, vyrazila hned následující den ráno. Místy narážela na tuhý odpor, jinde se Němci rychle vzdávali, neboť se obávali sovětského zajetí.^[14] Sověti s americkým postupem nesouhlasili, sami ale měli do Prahy dál a sváděli s Němci tuhé boje.^[14] Když se 5. května Patton dozvěděl o bojích v Praze, večer oznámil

svému nadřízenému, generálu Bradleymu, že do druhého dne se svými jednotkami Prahu dobude. Bradley nesouhlasil, chtěl, aby o této akci rozhodl generál Eisenhower.^[15] Bradley nakonec Pattonovi další postup zakázal a Eisenhower znovu ujistil generála Antonova, že vydal svým vojskům rozkaz, aby nepostupovala za linii Karlovy Vary - Plzeň - České Budějovice.^[16] 6. května ve 14 hodin vyrazily k Praze sovětské síly od Drážďan, Brna a Krnova. O tomto postupu ale nebyli povstalci informováni.^[16] Do bojů proti Němcům v Praze se po dlouhém váhání zapojily i jednotky Ruské osvobozené armády, tzv. Vlasovci.^[17]

Dne 8. května 1945 zahájil ústup štáb polního maršála Ferdinanda Schörnera, který byl u Hořic přepaden povstalci a částečně rozprášen. O den později byl tento štáb rozbit u Žatce tankovými vojsky Rudé armády. 8. května odpoledne v 16.00 hodin byl mezi německým velením a Českou národní radou podepsán protokol, který umožňoval Němcům průchod Prahou s tím, že dojde k zastavení bojů.

Seznam padlých obránců mostu Barikádníků v Praze

Boje však trvaly i po podpisu bezpodmínečné kapitulace Německem 8. května 1945, kdy se německé jednotky snažily vzdát se americké armádě, protože ze sovětského zajetí panovaly značné obavy. Těchto bojů se účastnily zejména jednotky Waffen SS, ale nebylo výjimkou, že se jich účastnily i jednotky Wehrmachtu. Ještě ve dnech 9.–11. května docházelo k dílčím bojům i vraždám českého civilního obyvatelstva.^[18] Např. v obci Lejčkov na Táborsku střílely 9. května německé jednotky do lidí, kteří přišli k silnici pozorovat ústup německé armády, k střílení neozbrojených civilistů docházelo i na dalších místech. Poslední výstřely padly 11. května 1945 u Milína u Příbrami, kde jednotky SS vylákaly bílým praporem partyzánské parlamentáře a postříleli je.^[11] Poté došlo k boji, při kterém v otevřeném střetnutí s Němci padlo 60 českých partyzánů.

Celkem si povstání vyžádalo v Praze 1694 českých životů, na českém a moravském venkově zahynulo přibližně dalších 8 tisíc občanů, přičemž v počtu obětí jsou zahrnuti jak lidé, kteří bojovali proti okupantům, tak i nacisty povražděné civilní osoby.^[1]

Galerie

- Pomník padlým v Kostelci nad Labem na předmostí mostu přes Labe
- Pamětní deska na Břevnově, připomínající oběti německého náletu z 5. května 1945
- Pamětní deska v ulici Zenklova v Praze ze 7. května 1945
- Pamětní deska v Praze na Novém Městě z 5. května 1945
- Pamětní desky padlým ve Střešovicích

Odkazy

Reference

---

1. ↑ Skočit nahoru k: ^a ^b *Počty padlých na území ČSR. Fronta.cz [online]. [cit. 2020-05-06]. Dostupné online.*
2. ↑ Publikace, kterou historiografie potřebovala: padlí z pražských barikád 1945 [online]. [cit. 2020-05-08]. Dostupné online. (anglicky)
3. ↑ České povstání v květnu 1945 [online]. Křesťanskosociální hnutí, 2010-05-02 [cit. 2011-07-05]. Dostupné v archivu pořízeném z originálu dne 2012-05-29.
4. ↑ Skočit nahoru k: ^a ^b ^c ^d ^e Pacner (2012), s. 215.
5. ↑ Skočit nahoru k: ^a ^b ^c Pacner (2012), s. 216.
6. ↑ Skočit nahoru k: ^a ^b ^c ^d Pacner (2012), s. 217.
7. ↑ Skočit nahoru k: ^a ^b Pacner (2012), s. 220.
8. ↑ Skočit nahoru k: ^a ^b Pacner (2012), s. 221.
9. ↑ Pacner (2012), s. 222.
10. ↑ Skočit nahoru k: ^a ^b Pacner (2012), s. 219.
11. ↑ Archivovaná kopie. www.rozhlas.cz [online]. [cit. 2010-05-20]. Dostupné v archivu pořízeném dne 2013-06-13.
12. ↑ <http://www.ceskenarodnilisty.cz/clanky/vrazdeni-po-nemecku.html>
13. ↑ Skočit nahoru k: ^a ^b Pacner (2012), s. 228.
14. ↑ Pacner (2012), s. 229.
15. ↑ Skočit nahoru k: ^a ^b Pacner (2012), s. 237.
16. ↑ Pacner (2012), s. 239.
17. ↑ <http://www.ceskenarodnilisty.cz/clanky/zabijeni-po-nemecku.html>

Literatura

- Obrázky, zvuky či videa k tématu Květnové povstání českého lidu na Wikimedia Commons
- Konec okupace a rok 1945 ve vzpomínkách pamětníků
- Květnové povstání českého lidu Archivováno 13. 6. 2013 na Wayback Machine.
- kcprymarov.cz – České povstání v květnu 1945
- Květnové povstání v Třešti – tragický příběh odvahy a zbabělosti

- Perzekuce za nacistické okupace – květen 1945
- Koncem druhé světové války povstali i lidé v Čechách a na Moravě
- Pořad Českého rozhlasu Plus: Když přijel ruský válečník; unikátní archivní nahrávky rozhlasového vysílání z května 1945, podrobné informace o vlasovcích a americké armádě v Praze.

Portály: Druhá světová válka